คู่มือกฎหมาย
ว่าด้วยการปรับเป็นพินัย
สำหรับประชาชน

มีนาคม ๒๕๖๗

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กองกฎหมายกระบวนการยุติธรรม
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สารบัญ

ทำไมต้องมี “การปรับเป็นพินัย” ๑
ค่าปรับคืออะไร ๒
ค่าปรับเป็นพินัยคืออะไร ๓
ค่าปรับเป็นพินัยแตกต่างจากค่าปรับอาญาและค่าปรับทางปกครองอย่างไร ๔
การกระทำความผิดในกรณีใดที่เป็นความผิดทางพินัย ๕
หน้าที่ในการชำระค่าปรับเป็นพินัย ๕
ปัญหาที่ผ่านมาในการกำหนดจำนวนค่าปรับตามกฎหมาย ๖
การกำหนดจำนวนค่าปรับเป็นพินัยให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม ๗
การลดผลกระทบแก่ผู้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย ๘
๑. การให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย ๘
๒. การขอลดค่าปรับเป็นพินัย ๙
๓. การขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย ๑๐
เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัย ๑๑
ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิชี้แจงและแก้ข้อกล่าวหาอย่างไร ๑๒
คดีความผิดทางพินัยเป็นอันยุติในกรณีใดบ้าง ๑๓
ช่องทางการชำระค่าปรับเป็นพินัย ๑๔
การดำเนินการกรณีผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือไม่ชำระค่าปรับเป็นพินัยภายในระยะเวลาที่กำหนด ๑๕
การดำเนินการของพนักงานอัยการ ๑๖
การดำเนินคดีในชั้นศาล ๑๗
การบังคับคดีตามคำสั่งศาล ๑๗

ทำไมต้องมี การปรับเป็นพินัย

"การปรับเป็นพินัย" เป็นมาตรการใหม่ที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงและโดยสภาพไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวาง เช่น การขายของบนทางเท้า การจอดรถในที่ห้ามจอด การไม่ติดแผ่นป้ายหรือเครื่องหมายเลขทะเบียนรถ มาตรการดังกล่าวนำมาใช้แทนการลงโทษอาญา เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดมีประวัติอาชญากรรมและอาจถูกจำกัดเสรีภาพเหมือนกับผู้กระทำความผิดในคดีอาญาที่ต้องถูกจำคุกหรือกักขัง หากผู้กระทำความผิดยอมรับสารภาพและชำระค่าปรับตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจปรับเป็นพินัยหรือศาลกำหนดแล้ว คดีก็เป็นอันยุติ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖ เป็นต้นมา แต่เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถดำเนินการปรับเป็นพินัยได้จนกว่าจะถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ได้เปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวตามกฎหมายในบัญชี ๑ ที่กำหนดไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ เป็นความผิดทางพินัยตามมาตรา ๓๙ เช่น ความผิดในพระราชบัญญัติการขนส่งทางบกฯ พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ พระราชบัญญัติรถยนต์ฯ พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ พระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ พระราชบัญญัติป่าไม้ฯ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฯ รวมถึงความผิดที่มีโทษปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัติป่าชุมชนฯ พระราชบัญญัติเรือไทยฯ และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมฯ ซึ่งเป็นกฎหมายในบัญชี ๓ ที่กำหนดไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ที่เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยตามมาตรา ๔๓

ก่อนที่จะกล่าวถึงมาตรการในการปรับเป็นพินัย
ควรทำความเข้าใจกันก่อนว่า **"ค่าปรับ"** คืออะไรและมีความหมายอย่างไร
และมีความเกี่ยวข้องกับค่าปรับเป็นพินัยอย่างไร

"ค่าปรับ" เป็นคำที่ปรากฏในกฎหมายฉบับต่าง ๆ โดยเป็นการลงโทษทางอาญา **ที่มุ่งบังคับเอากับทรัพย์สิน** ของผู้กระทำความผิด ด้วยการกำหนดให้ผู้กระทำความผิด**ชำระเงิน**ให้แก่ทางราชการจากเหตุที่ผู้นั้นได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาโดยการปรับเป็นเงินไว้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีผู้กระทำความผิดที่มีโทษปรับซึ่งเป็นโทษอาญาตามมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจเปรียบเทียบปรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่เทศกิจ เจ้าหน้าที่เทศบาล นายทะเบียน ย่อมมีอำนาจเรียกให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับได้ โดยในการออกคำสั่งให้ชำระค่าปรับ เจ้าหน้าที่จะกำหนดจำนวนเงินที่ต้องชำระ กำหนดเวลาในการชำระค่าปรับ สถานที่หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งรับชำระค่าปรับ และเมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่แล้ว คดีย่อมเป็นอันระงับไป เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินคดีผู้กระทำความผิดได้อีก

โดยส่วนใหญ่ การที่เจ้าหน้าที่เรียกให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับมักจะเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง เช่น การตั้งแผงขายของในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต เจ้าหน้าที่เทศกิจหรือเจ้าหน้าที่เทศบาลจะสั่งให้รื้อแผงและจ่ายค่าปรับตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข หรือกรณีการจอดรถในที่ห้ามจอด เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจล็อกล้อและเรียกให้ชำระค่าปรับตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะร้ายแรงถึงขนาดที่ผู้กระทำผิดต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดี หรือถูกจำคุกหรือถูกกักขัง ซึ่งเป็นมาตรการที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพราะการถูกจำคุกหรือกักขังเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำความผิด เนื่องจากประวัติการกระทำความผิดจะถูกบันทึกในทะเบียนประวัติอาชญากรรมทำให้กลายเป็น "คนขี้คุก" ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการทำงานหรือการสมัครงาน และหากผู้กระทำผิดไม่ชำระค่าปรับหรือชำระไม่ครบถ้วน เพราะไม่มีเงินชำระค่าปรับ ก็อาจมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้

เพื่อเป็นการปรับปรุงบทกำหนดโทษอาญาให้เหมาะสมกับสภาพความผิด มาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้กำหนดหลักการในการใช้โทษอาญาตามกฎหมาย โดยบัญญัติว่า "ให้รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง" และสมควรกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิด เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักเกินสมควร หรือต้องรับภาระในการรับโทษที่แตกต่างอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ประกอบกับประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มปรับเปลี่ยนบทลงโทษจากโทษอาญาเป็นมาตรการอื่นที่มิใช่โทษอาญา ในการนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๕ จึงได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดที่มีโทษปรับทางปกครองในกฎหมายตามบัญชี ๑

และบัญชี ๓ ท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นความผิดทางพินัย และกำหนดกระบวนการในการปรับเป็นพินัยขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ ซึ่งในกระบวนการปรับเป็นพินัยนี้ ถ้าผู้กระทำความผิดยอมรับสารภาพ แต่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ในคราวเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจปรับเป็นพินัยอาจให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระได้ เพื่อไม่ให้กระทบต่อการดำรงชีวิตและครอบครัวของผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพราะเหตุแห่งความยากจนเหลือทนทาน หรือเพราะความจำเป็นอย่างแสนสาหัสในการดำรงชีวิต ศาลอาจสั่งให้ชำระค่าปรับต่ำกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดก็ได้ หรืออาจสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัยก็ได้ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงของการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิด อันเป็นการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมทั้งไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของผู้กระทำความผิดจากมาตรการกักขังแทนค่าปรับ

"ค่าปรับเป็นพินัย" คืออะไร?

ค่าปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการใหม่ที่แตกต่าง
จากค่าปรับทางอาญาและค่าปรับทางปกครอง
ซึ่งใช้กันมาแต่เดิม
คำว่า "พินัย"
เป็นคำโบราณที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง
และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗
ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔
ได้ให้ความหมายคำว่า "พินัย" หมายถึง
"เงินค่าปรับที่จ่ายให้ทางราชการ"

พระราชบัญญัติว่าด้วยการ
ปรับเป็นพินัยฯ ได้นำคำว่า "พินัย"
มาใช้เรียกการปรับประเภทใหม่
นี้ว่า "ปรับเป็นพินัย"
เพื่อให้มีความแตกต่างจาก
ค่าปรับอาญาและค่าปรับ
ทางปกครอง โดยกำหนด
บทนิยามคำว่า "ปรับเป็นพินัย" ไว้
หมายความว่า
สั่งให้ผู้กระทำความผิดทางพินัย
ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย
ไม่เกินที่กฎหมายกำหนด

ค่าปรับเป็นพินัย แตกต่างจาก ค่าปรับอาญา และ ค่าปรับทางปกครอง

.....อย่างไร.....

(๑) การปรับเป็นพินัยไม่เป็นโทษอาญา

เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดทางพินัย พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดนำเงินมาชำระค่าปรับเป็นพินัย โดยมาตรา ๕ วรรคสอง กำหนดให้การปรับดังกล่าวไม่เป็นโทษอาญา ซึ่งมีผลทำให้ไม่อาจนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้กับผู้กระทำความผิดทางพินัยได้ รวมทั้งไม่มีการบันทึกประวัติการกระทำความผิดในทะเบียนประวัติอาชญากรรมและศาลไม่อาจเพิ่มโทษหรือลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญาได้

(๒) การปรับเป็นพินัยและคำสั่งปรับเป็นพินัยไม่ถือว่าเป็นการกระทำทางปกครองหรือคำสั่งทางปกครอง

แม้ว่าการสั่งให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคล แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ได้กำหนดในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าคำสั่งดังกล่าวเป็น “คำสั่งทางปกครอง” เพื่อมิให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในการสั่งปรับเป็นพินัยและบุคคลผู้รับคำสั่งปรับเป็นพินัยอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากเป็นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายซึ่งมิใช่ความผิดอาญาและมิใช่การพิจารณาทางปกครองหรือการออกคำสั่งทางปกครองในเรื่องทั่วไป ดังนี้ ผู้กระทำความผิดจึงไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งปรับเป็นพินัยต่อผู้ออกคำสั่งหรือฟ้องคดีต่อศาลปกครองขอให้เพิกถอนคำสั่งปรับได้ แต่หากผู้กระทำความผิดปฏิเสธที่จะยอมรับผิดหรือไม่ชำระค่าปรับ เจ้าหน้าที่ก็ต้องเสนอให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมตามที่กำหนดในมาตรา ๒๘ ไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับเองได้

การกระทำความผิดในกรณีใด ที่เป็นความผิดทางพินัย

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ได้กำหนดบทนิยามคำว่า “ความผิดทางพินัย” ไว้ในมาตรา ๓ ว่า

“ความผิดทางพินัย” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นบัญญัติให้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย

บทนิยามดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “ความผิดทางพินัย” หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย ซึ่งโดยหลักกฎหมายจะกำหนดให้การกระทำความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง และโดยสภาพไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือไม่กระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวางเป็น “ความผิดทางพินัย” และเมื่อผู้กระทำความผิดทางพินัยยอมรับผิดและชำระค่าปรับเป็นพินัยแล้ว คดีเป็นอันยุติลง

ปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ได้เปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดทางปกครองตามกฎหมายในบัญชี ๑ บัญชี ๒ และบัญชี ๓ ที่กำหนดไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ใช้บังคับเป็นความผิดทางพินัย ดังนี้

๑) การกระทำความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวในกฎหมายตาม**บัญชี ๑** ท้ายพระราชบัญญัตินี้ จำนวน ๑๖๘ ฉบับ มาตรา ๓๙ ให้เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยเมื่อพ้นกำหนด ๓๖๕ วันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) การกระทำความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวในกฎหมายตาม**บัญชี ๒** ท้ายพระราชบัญญัตินี้ จำนวน ๓๓ ฉบับ มาตรา ๔๐ ให้เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยโดยการตรา**พระราชกฤษฎีกา**

๓) การกระทำความผิดที่มีโทษปรับทางปกครองในกฎหมายตาม**บัญชี ๓** ท้ายพระราชบัญญัตินี้ จำนวน ๓ ฉบับ มาตรา ๔๓ ให้เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยเมื่อพ้นกำหนด ๓๖๕ วันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖)

หน้าที่ในการชำระค่าปรับเป็นพินัย

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดทางพินัย และเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจปรับเป็นพินัยหรือศาลสั่งให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยแล้ว ผู้กระทำความผิดผู้นั้นมีหน้าที่ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยตามจำนวนเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนด

ปัญหาที่ผ่านมา ในการกำหนด จำนวนค่าปรับ ตามกฎหมาย

- การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ทำให้มีความเสี่ยงที่จะใช้ดุลพินิจโดยไม่เป็นธรรม เช่น การกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ผู้กระทำความผิดคนหนึ่งอาจถูกสั่งให้ชำระค่าปรับในอัตราต่ำสุด ในขณะที่ผู้กระทำความผิดอีกคนหนึ่งอาจถูกสั่งให้ชำระค่าปรับในอัตราสูงสุด เพราะขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่
- การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับที่เท่ากัน อาจส่งผลร้ายจนเกินสมควรแก่ผู้กระทำความผิดบางคน เนื่องจากผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีฐานะและรายได้แตกต่างกัน เช่น ค่าปรับจำนวน ๕๐๐ บาท สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูงอาจเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย แต่หากผู้นั้นเป็นผู้มีรายได้น้อย จำนวนเงินเพียง ๕๐๐ บาท ก็อาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตได้
- จำนวนเงินค่าปรับไม่สอดคล้องกับผลร้ายที่เกิดขึ้นกับสังคม เนื่องจากการกระทำความผิดหนึ่งหากเกิดในสถานที่ต่างกัน ผลร้ายที่เกิดขึ้นย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การเผาให้เกิดควันใกล้เขตทางซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจรบนเขตทาง มีโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก แต่ผลร้ายของการกระทำความผิดนี้ หากกระทำในพื้นที่ที่ไม่มีการจราจรหนาแน่น อันตรายที่เกิดขึ้นย่อมแตกต่างจากการกระทำในบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น การสั่งให้ชำระค่าปรับโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือไม่สามารถป้องปรามหรือยับยั้งการกระทำความผิดนั้นได้
- ความถี่ของการกระทำความผิดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่ได้นำมาใช้ในการพิจารณากำหนดค่าปรับ ทำให้ผู้กระทำความผิดอาจเลือกที่จะชำระค่าปรับและกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดมีมากกว่าผลร้ายจากการชำระค่าปรับ

การกำหนดจำนวน ค่าปรับเป็นพินัย ความเหมาะสมและเป็นธรรม

เพื่อแก้ไขปัญหาในการกำหนดจำนวนค่าปรับดังที่กล่าวมาข้างต้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยให้มีความเหมาะสมไว้ในมาตรา ๙ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย ดังต่อไปนี้

๑. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนหรือสังคมจากการกระทำความผิดทางพินัย และพฤติการณ์อื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิดทางพินัย ตามมาตรา ๙ (๑)

๒. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้ผิดชอบ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม การกระทำความผิดซ้ำ และสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดทางพินัย ตามมาตรา ๙ (๒)

๓. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยหรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิดทางพินัยตามมาตรา ๙ (๓)

๔. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดทางพินัย ตามมาตรา ๙ (๑)

นอกจากหลักเกณฑ์การกำหนดค่าปรับเป็นพินัยตามมาตรา ๙ แล้ว ได้มีการออก**ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระเบียบปฏิบัติในการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๖** เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยด้วย ดังนี้

๑. การกำหนดจำนวนค่าปรับเป็นพินัยในเบื้องต้น เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องนำข้อเท็จจริงตามมาตรา ๙ (๑) ที่เกี่ยวกับระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนหรือสังคมจากการกระทำความผิดทางพินัยและพฤติการณ์อื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิดทางพินัยมาพิจารณาก่อน (ระเบียบฯ ข้อ ๖ (๑))

๒. การลดหรือเพิ่มจำนวนค่าปรับเป็นพินัย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องนำข้อเท็จจริงตามมาตรา ๙ (๒) ถึง (๔) มาพิจารณาประกอบ (ระเบียบฯ ข้อ ๖ (๑))

๓. การคำนึงถึงการได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องพิจารณาว่า ถ้าผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด จำนวนค่าปรับเป็นพินัยต้องไม่ต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ผู้นั้นได้รับ แต่จะเกินอัตราขั้นสูงตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ได้ (ระเบียบฯ ข้อ ๖ (๒))

๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดค่าปรับเป็นพินัยในอัตราขั้นต่ำสุดเท่าที่จะปรับได้ ถ้าผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจนและกระทำความผิดด้วยความจำเป็นเพื่อยังชีพของตนและครอบครัว แต่การกำหนดอัตราขั้นต่ำนี้ต้องไม่ต่ำกว่าห้าสิบบาทหรือไม่น้อยกว่าอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด และไม่ต้องพิจารณาประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ (ระเบียบฯ ข้อ ๖ (๓))

การลดผลกระทบ แก่ผู้ต้องชำระ ค่าปรับเป็นพินัย

โดยที่การปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง ประกอบกับผู้กระทำผิดบางคนอาจเป็นผู้มีรายได้น้อย พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ จึงได้กำหนดมาตรการเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดแก่ผู้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยจำนวน ๓ มาตรการ ได้แก่ การให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย การขอให้ศาลกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และการขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย

๑. การให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย

มาตรา ๙ วรรคสอง บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดทางพินัยสามารถร้องขอผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งออกคำสั่งปรับเป็นพินัย หรือร้องขอต่อศาลในกรณีที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลจะต้องพิจารณาว่า ผู้กระทำความผิดผู้นั้นสามารถชำระค่าปรับเป็นพินัยในคราวเดียวกันได้หรือไม่ หากไม่อาจชำระค่าปรับในคราวเดียวได้ จึงจะสั่งให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย

(๑) เกณฑ์พิจารณาให้ผ่อนชำระค่าปรับ

การพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดไม่อาจชำระค่าปรับในคราวเดียวได้หรือไม่นั้น **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระเบียบปฏิบัติในการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๖** ได้กำหนดเกณฑ์พิจารณาไว้ ๕ ประการ ในข้อ ๗ ดังนี้

- ☐ ฐานะการเงิน
- ☐ รายได้
- ☐ รายจ่าย
- ☐ ภาระหนี้สิน
- ☐ มีพฤติการณ์ว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับเป็นพินัยหรือไม่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับโอกาสในการผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย

(๒) จำนวนเงินและจำนวนงวดในการผ่อนชำระ

ผู้กระทำความผิดจะต้องผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัยเป็นจำนวนเงิน จำนวนงวด และภายในระยะเวลาเท่าใดนั้น **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระเบียบปฏิบัติในการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๖** ข้อ ๗ วรรคสอง ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐพิจารณาจากจำนวนค่าปรับเป็นพินัย ประกอบกับฐานะการเงิน รายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สิน โดยระยะเวลาในการผ่อนชำระต้องเสร็จสิ้นก่อนที่คดีจะขาดอายุความไม่น้อยกว่า ๖๐ วัน

(๓) การผิดนัดการผ่อนชำระ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโอกาสให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัยแล้ว หากผิดนัดไม่ผ่อนชำระงวดใดงวดหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร มาตรา ๙ วรรคสอง กำหนดให้การผ่อนชำระนั้นเป็นอันยกเลิก ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยที่ค้างชำระอยู่ให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนด หากไม่ชำระค่าปรับนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล หรือศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาชำระค่าปรับเป็นพินัย

๒. การขอลดค่าปรับเป็นพินัย

มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้กำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดก็ได้ โดยอ้างเหตุว่าตนยากจนเหลือทนทานหรือเพราะมีความจำเป็นอย่างแสนสาหัสในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ การร้องขอให้ลดค่าปรับเป็นพินัยสามารถกระทำได้ทั้งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐและการพิจารณาของศาล ดังนี้

(๑) ในชั้นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้กระทำความผิดทางพินัยสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้สั่งปรับเป็นพินัยเพื่อขอลดค่าปรับ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณามีคำสั่งต่อไป

(๒) ในชั้นการพิจารณาของศาล ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้พิจารณา โดยศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการลงโทษได้ ๓ แนวทาง ดังนี้

- ☐ กำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด
- ☐ ว่ากล่าวตักเตือนโดยไม่ปรับเป็นพินัย หรือ
- ☐ มีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย โดยผู้กระทำความผิดต้องยินยอม แต่อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ไม่ได้กำหนดลักษณะหรือประเภทของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไว้ จึงเป็นอำนาจของศาลที่จะเป็นผู้พิจารณา

๓. การขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย

มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัยได้ โดยมีเงื่อนไขที่แตกต่างจากกรณีการขอลดค่าปรับ

(๑) เงื่อนไขของการขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

เงื่อนไขที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยจะร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มีดังต่อไปนี้

๑. เป็นบุคคลธรรมดา

๒. ไม่มีเงินชำระค่าปรับเป็นพินัย

๓. มีเหตุผลอันสมควรเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย

การร้องขอกรณีนี้มีเงื่อนไขที่แตกต่างจากกรณีของการขอลดค่าปรับเป็นพินัยในส่วนที่สำคัญคือ ผู้กระทำความผิดทางพินัยไม่มีเงินชำระค่าปรับเป็นพินัยและมีเหตุอันสมควรที่จะขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

(๒) วิธีการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

การร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์สามารถกระทำได้ทั้งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐและการพิจารณาของศาล ดังนี้

(๒.๑) ในชั้นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้กระทำความผิดทางพินัยสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้สั่งปรับเป็นพินัยเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณามีคำสั่งต่อไป

(๒.๒) ในชั้นการพิจารณาของศาล ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นเป็นผู้พิจารณา โดยหากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดคนนั้นไม่มีเงินชำระค่าปรับและผู้นั้นยินยอมทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ศาลจะมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัย

ทั้งนี้ การสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มีลักษณะเป็นการบังคับใช้แรงงานจึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้กระทำความผิดด้วย

(๓) การเพิกถอนการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดเป็นพินัยทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัยแล้ว ต่อมาปรากฏว่าผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ มาตรา ๑๐ วรรคเจ็ด บัญญัติให้ศาลมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งและออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาชำระค่าปรับเป็นพินัยได้ โดยจะหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากค่าปรับเป็นพินัย

เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัย

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจะมีอำนาจปรับเป็นพินัย เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะต้องมีหน้าที่และอำนาจรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น และกฎหมายฉบับนั้นกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจปรับเป็นพินัย ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจปรับเป็นพินัยไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ซึ่งกำหนดให้การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในลักษณะไม่ร้ายแรงและโดยสภาพไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงหรือไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวางเป็นความผิดทางพินัย เพิ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๕ และได้มีการเปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดที่มีโทษปรับทางปกครองเป็นความผิดทางพินัยเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ดังนั้น ในการแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดมีอำนาจปรับเป็นพินัย จึงเป็นอำนาจของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับนั้นในการประกาศกำหนดเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัยตามมาตรา ๑๔ โดยการประกาศกำหนดบัญชีรายชื่อตำแหน่งข้าราชการและพนักงานของหน่วยงานของรัฐที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับชำนาญการขึ้นไปหรือเทียบเท่าเป็นผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัย

ในการประกาศกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจะมีอำนาจปรับเป็นพินัย รัฐมนตรีจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้รับผิดชอบในการปฏิบัติการตามกฎหมายนั้นเป็นผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัยมิได้ เว้นแต่จะมีการวางระเบียบที่ออกโดยนายกรัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมกันหรือทำแทนกันในการดำเนินการปรับเป็นพินัย

สำหรับอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปรับเป็นพินัย จะพิจารณาจากจำนวนค่าปรับเป็นพินัยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กล่าวคือ ถ้าจำนวนค่าปรับเป็นพินัยตามที่กฎหมายนั้นบัญญัติไว้มีอัตราอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เจ้าหน้าที่ของรัฐคนเดียวจะทำการปรับเป็นพินัยหรือจะทำในรูปขององค์คณะที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่น้อยกว่าสามคนก็ได้ แต่ถ้าในกฎหมายนั้นกำหนดจำนวนค่าปรับเป็นพินัยไว้ในอัตราอย่างสูงเกินหนึ่งหมื่นบาท การพิจารณาปรับเป็นพินัยจะต้องกระทำเป็นองค์คณะ

หากกฎหมายใดกำหนดให้มี**คณะกรรมการเปรียบเทียบ**สำหรับการกระทำที่มีโทษทางอาญาเดิมซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัย (ความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียว) กรณีนี้ ไม่อาจกำหนดให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจปรับเป็นพินัยได้ เพราะไม่อยู่ในความหมายของบทนิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจปรับเป็นพินัยพบเห็นว่ามีบุคคลกำลังกระทำความผิดทางพินัย หรือมีพยานหลักฐานซึ่งแทบจะไม่มีความสงสัยว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดทางพินัย กฎกระทรวงการแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการชี้แจงหรือแก้ข้อกล่าวหา พ.ศ. ๒๕๖๖ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งข้อกล่าวหาเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางพินัยและแจ้งด้วยว่าผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะให้การทันทีหรือให้ถ้อยคำในภายหลังภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง แต่ถ้าไม่ใช่กรณีข้างต้นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้พบเห็นว่ามีบุคคลกำลังกระทำความผิดทางพินัยในขณะนั้นทันทีหรือที่เรียกว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าหรือเป็นการกระทำความผิดทางพินัยที่กฎหมายกำหนดค่าปรับเป็นพินัยในอัตราอย่างสูงเกินหนึ่งหมื่นบาทซึ่งต้องกระทำเป็นองค์คณะ กรณีนี้ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นผู้แจ้งข้อกล่าวหาตามข้อ ๘ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาตามหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาการกระทำความผิดทางพินัยตามที่กำหนดไว้ท้ายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระเบียบปฏิบัติในการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ๒๕๖๖ ประกอบกับข้อ ๑๓ แห่งระเบียบดังกล่าว

ในส่วนของการชี้แจงหรือแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกกล่าวหานั้น **กฎกระทรวงการแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการชี้แจงหรือแก้ข้อกล่าวหา พ.ศ. ๒๕๖๖** กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถชี้แจง หรือแก้ข้อกล่าวหาหรือยอมรับสารภาพ **ด้วยวาจา** หรือ**ทำเป็นหนังสือ** หรือทำโดย**วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์**ก็ได้ตามข้อ ๙ ในกรณีที่ทำด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบันทึกและให้ผู้ถูกกล่าวหาลงนาม นอกจากนี้ ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิทำหนังสือ**แต่งตั้งทนายความ**หรือ**บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะ**เป็นผู้ชี้แจงหรือแก้ข้อกล่าวหาแทนตนหรือร่วมกับตนได้ตามข้อ ๑๐ แต่บุคคลดังกล่าวไม่สามารถรับสารภาพแทนผู้กระทำความผิดได้ เพราะการรับสารภาพเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิด

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด**ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งปรับเป็นพินัย** ผู้กระทำความผิดไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งปรับเป็นพินัยได้ และไม่อาจนำคำสั่งปรับไปฟ้องต่อศาลปกครองขอให้เพิกถอนได้ เนื่องจากมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ บัญญัติไม่ให้ถือว่าการปรับเป็นพินัยหรือคำสั่งปรับเป็นพินัยเป็นการกระทำทางปกครองหรือคำสั่งทางปกครอง ในกรณีเช่นนี้ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งปรับเป็นพินัย แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้เสนอสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาว่าผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยหรือไม่ เป็นจำนวนเงินเท่าใด ต่อไป

คดีความผิดทางพินัย เป็นอันยุติ ในกรณีใดบ้าง

คดีความผิดทางพินัยเป็นอันยุติด้วยเหตุดังต่อไปนี้ตามมาตรา ๓๓

- เมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเป็นพินัยหรือทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับเป็นพินัยจนครบถ้วนแล้ว
- ผู้กระทำความผิดทางพินัยตาย
- ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดทั้งที่เป็นความผิดทางพินัยและความผิดอาญา เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำการเปรียบเทียบคดีความผิดอาญาโดยผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว มีผลทำให้คดีความผิดทางพินัยยุติลง
- คดีขาดอายุความในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้มีคำสั่งปรับเป็นพินัยหรือดำเนินการฟ้องร้องภายในสองปีนับแต่วันกระทำความผิด เว้นแต่กฎหมายซึ่งบัญญัติความผิดทางพินัยจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
- ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ชำระค่าปรับเป็นพินัย หรือชำระค่าปรับเป็นพินัยแล้ว แต่ยังชำระไม่ครบถ้วน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ได้บังคับตามคำสั่งหรือคำพิพากษาดังกล่าวจนเกินกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งหรือคำพิพากษา

ช่องทางการชำระค่าปรับเป็นพินัย

ผู้กระทำความผิดทางพินัยสามารถชำระค่าปรับผ่านช่องทางดังต่อไปนี้

1 โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร

2 ชำระเงิน ณ หน่วยบริการรับชำระเงินของรัฐหรือเอกชน หรือ ณ จุดรับชำระค่าปรับเป็นพินัยของหน่วยงานของรัฐ

3 ชำระเงินผ่านเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ (ATM) ตามบาร์โคดหรือคิวอาร์โคดที่กำหนด

4 ชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรเครดิต บัตรเดบิต บัตรสมาร์ทการ์ด

5 ชำระเงินผ่านระบบโมไบล์แบงกิง (Mobile Banking) ตามบาร์โคดหรือคิวอาร์โคดที่กำหนด

6 ชำระเงินผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแบงกิง (Internet Banking)

7 ชำระเงิน ณ สถานที่หรือวิธีการอื่นใดที่สามารถเข้าถึงการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

การดำเนินการ

กรณีผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธข้อกล่าวหา หรือไม่ชำระค่าปรับเป็นพินัย ภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือไม่ชำระค่าปรับเป็นพินัยภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนด เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งปรับเป็นพินัยเองได้โดยการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง เพราะคำสั่งปรับเป็นพินัยไม่ถือเป็นคำสั่งทางปกครอง แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องจัดทำสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พยานหลักฐาน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมตามที่กำหนดในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ เท่านั้น อย่างไรก็ดี บางกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเองได้ หากความผิดทางพินัยตามกฎหมายในเรื่องนั้นได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจฟ้องคดีเองได้ เช่น กรณีตามมาตรา ๓๙ และมาตรา ๓๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แล้วแต่กรณี มอบหมายได้

การดำเนินการของพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนคดีความผิดทางพินัยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว หากพนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้อง สามารถดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลโดยจะมีหรือไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาไปศาลก็ได้ การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนอย่างคดีอาญา ก็เพื่อให้การดำเนินคดีความผิดทางพินัยเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และไม่เป็นภาระแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องจนเกินสมควร ประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ ต้องการที่จะผลักภาระการพิสูจน์ในชั้นศาลให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดทางพินัย จึงจะสามารถพิพากษาลงโทษได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีปกครองที่เมื่อฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองไปแล้ว หากผู้รับคำสั่งทางปกครองนั้นไม่เห็นด้วยกับคำสั่งทางปกครอง ต้องอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อฝ่ายปกครอง รวมทั้งหากฝ่ายปกครองพิจารณาคำอุทธรณ์แล้วยังยืนยันตามคำสั่งทางปกครองโดยยกอุทธรณ์ ภาระในการฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งคำสั่งก็ตกไปอยู่ที่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้รับคำสั่งปรับเป็นพินัยที่จะต้องเป็นผู้รับภาระในการฟ้องคดีหากไม่เห็นด้วยกับข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนด

เมื่อพนักงานอัยการมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินคดีความผิดทางพินัยซึ่งมีวิธีดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญา อัยการสูงสุดจึงได้ออก**ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีความผิดทางพินัยของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๖๖** เพื่อกำหนดกระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งในส่วนของกระบวนการก่อนฟ้องคดี กระบวนการภายหลังมีคำสั่งฟ้อง และกระบวนการภายหลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง นอกจากนี้ ในการกระทำความผิดแต่ละครั้งอาจเป็นความผิดตามกฎหมายหลายบทพร้อมกัน ดังนั้น หากพนักงานอัยการเห็นว่าสำนวนความผิดทางพินัยของผู้ถูกกล่าวหาที่ได้รับมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นความผิดอาญาหรือมีการกระทำความผิดอาญารวมอยู่ด้วย พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนเพื่อพิจารณาดำเนินคดีในส่วนของคดีอาญาต่อไป เพราะถือว่าความผิดในส่วนนี้ยังอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้จะต้อง มีการสอบสวนความผิดในเรื่องนั้นมาก่อน ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๒๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในทางกลับกัน สำนวนคดีความผิดอาญาที่ได้รับมาจากพนักงานสอบสวน หากพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นความผิดทางพินัยหรือมีการกระทำความผิดเป็นพินัยรวมอยู่ด้วย พนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัยสำหรับความผิดทางพินัยตามกฎหมายนั้น เป็นผู้พิจารณาดำเนินการปรับเป็นพินัยต่อไปก่อน มิฉะนั้นแล้ว พนักงานอัยการก็ไม่สามารถดำเนินการฟ้องคดีสำหรับความผิดทางพินัยในเรื่องนั้นได้เช่นกัน เพราะถือว่ายังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ

ข้อสำคัญที่ประชาชนที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางพินัยควรรู้ คือ ในชั้นของพนักงานอัยการนี้ หากผู้กระทำความผิดทางพินัย**ชำระค่าปรับเป็นพินัยครบถ้วน**ตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดแล้ว กฎหมายให้ถือว่า**ความผิดทางพินัยเป็นอันยุติ**ทันที ถ้าพนักงานอัยการยังไม่ได้ฟ้องคดีต่อศาล ก็จะฟ้องคดีต่อไปไม่ได้หรือถ้าพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว หากศาลยังไม่มีคำพิพากษา ศาลก็ต้องสั่งจำหน่ายคดี

การดำเนินคดีในชั้นศาล

เนื่องจากคดีความผิดทางพินัยจะใช้บังคับกับการกระทำความผิดเล็กน้อยที่มีโทษปรับสถานเดียว ส่งผลให้การพิจารณาคดีความผิดทางพินัยของศาลยุติธรรมจึงไม่ควรต้องใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น มาตรา ๒๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยฯ จึงกำหนดให้วิธีพิจารณาคดีความผิดทางพินัยให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ซึ่งปัจจุบันประธานศาลฎีกาได้มีการออกข้อบังคับดังกล่าว คือ **ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีความผิดทางพินัย พ.ศ. ๒๕๖๖** ที่กำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ และค่าฤชาธรรมเนียม โดยการพิจารณาคดีตามข้อบังคับนี้ ศาลจะใช้วิธีดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก โดยวิธีปฏิบัติในทางธุรการของศาล เช่น การส่งคำคู่ความและเอกสารต่อศาลทางอิเล็กทรอนิกส์จะดำเนินการผ่านระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (Court Integral Online Service : CIOS) ตามที่กำหนดไว้ใน**ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง การใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินคดีความผิดทางพินัย ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๖** ทั้งนี้ การพิจารณาคดีของศาลนั้น ศาลไม่จำต้องนั่งพิจารณาหรือกระทำต่อหน้าโจทก์หรือจำเลยพร้อมกันก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสโต้แย้งกระบวนพิจารณานั้น และการพิจารณาของศาลนั้นศาลจะชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานดังกล่าวจะแตกต่างจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ต้องถึงขั้นปราศจากข้อสงสัยเลยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แต่คดีความผิดทางพินัยนั้นเพียงแค่น่าเชื่อถือว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลก็สามารถพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยได้แล้ว

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยหรือมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นพินัยแล้ว ศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ปฏิบัติตามคำพิพากษา หากไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จะถูกบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องเพื่อชำระค่าปรับเป็นพินัยต่อไป

ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดทางพินัยจะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในปัญหาข้อเท็จจริงและจำนวนค่าปรับไม่ได้

การบังคับคดีตามคำสั่งศาล

การบังคับคดีตามคำสั่งศาลในคดีความผิดทางพินัย หากผู้ต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งรวมถึงกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นพินัยและต่อมาศาลเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวเนื่องจากผู้กระทำความผิดทางพินัยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์นั้น ศาลจะออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของผู้นั้นเพื่อชำระค่าปรับเป็นพินัย โดยหากเป็นกรณีศาลเพิกถอนคำสั่งทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ จะมีการหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากค่าปรับทางพินัยที่จะถูกบังคับคดี โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรวมทั้งขายทอดตลาดทรัพย์สินตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ การตรวจสอบหาทรัพย์สินดังกล่าวโดยพนักงานอัยการเพื่อการบังคับคดีจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของอัยการสูงสุด

OFFICE OF THE COUNCIL OF STATE

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา